



A reneszánsz költészet és verses epika

Visszatekintés:

A középkor és a reneszánsz határa az irodalomban egybeemosódik. Dantét és Boccacciót (e. bokáccsó) csupán egy emberöltő választja el egymástól, mindketten ugyanabban a virágzó kultúrájú, gazdag városban éltek, mindketten ugyanazon iskolákon nőttek fel, Dantét mégis a középkor szerzőjeként, Boccacciót a reneszánsz művészeként tartjuk számon.

- Már említettük, hogy a reneszánsz az ókori kultúra újrafelfedezését hirdette meg. A humanisták idejük nagy részét könyvtárakban töltötték, és az antik irodalmat tanulmányozták. Újra fölfedezték és olvasták az antik szerzőket. Embereszményük a polihisztor, a több tudomány- és műveltségterületen átlagon felüli tudással rendelkező, széleskörűen művelt, alkotó ember volt.
- A XV. század közepétől a humanista műveltség kilép ebből a keretből.

- Ezzel egyidőben létezik egy világiasabb, kötetlenebb költészet, ami párhuzamosan fejlődik a tudós magatartással.
- A líra elvilágiasodása a XII-XIII. századi deák irodalommal kezdődött, a világi, vágánslíra első emlékei a szerelmes versek.
- Deák-műveltségnek, a magyar késő-középkorban jelentkező, a XV. században, reneszánsz idején tovább élő világi kultúrát nevezzük, melynek hangadója, hordozója a világi értelmiség, a deák (literátus) réteg volt.

Kik a deák műveltég hordozói?

-egyházi iskolákat és egyetemeket

soha be nem fejező vándordeákok,


-az egyház kötelékébe nem lépő klerikusok



- A világi líra első műfajai az epitáfiumok és a rekordáló énekek.
- Az epitáfiumok szerzői nyugati mintákat követve állítanak emléket kortársaiknak, történelmi személyeknek.
- A rekordáló énekek különböző ünnepekhez kapcsolódnak: kolduló, alamizsnáért, ajándékért könyörgő diákok énekelték.
- A reneszánsz világi irodalom műfajai:
 - verses epika
 - virágének
 - kurucköltészet

■ epitáfium-sívers





Az udvari körök szórakoztató, szépirodalmi olvasmányai a reneszánsz korában elsősorban prózai történetek, többnyire szerelmi novellák. Ez a fajta szórakoztató epika a históriás énekből fejlődött ki, melynek regényes válfaja a reneszánsz fénykorában érte el virágzását. Ezek a történetek túlnyomó része ugyan az alacsonyabb műveltségi szinten levő olvasóknak szóltak, s ezért a periódus népszerű, deák-irodalmának keretei között van a helye; egyesek azonban teljesen az udvari reneszánsz szellemében fogantak, s szerzőik is vagy főurak, vagy főúri környezetben élő személyek.

- Az elmaradottabb Magyarországon azonban az udvari ízléshez igazodó epika verses formájú maradt, és művelői a prózai történeteket továbbra is versben tolmácsolják. Ekkor terjed el a verses epika műfaja.

➤ A LEGNEVEZETESEBB históriás énekszerző, magyar verses epika képviselője: TINÓDI SEBESTYÉN.

- Tinódi nagy buzgósággal öntötte versekbe az 1540-es és 1550-es évek politikai és hadi eseményeinek történetét. Históriás énekeinek gyűjteményét Cronica címmel ki is nyomatta (1554.).

Verses munkáinak három főjellemvonása:

a vallásosság, hazafiság és történeti hűség.

Nemzeti szellemű rímes krónikáiban

az alakító ügyességnek és

kifejező művészetnek nyomait sem mutatta.

Nem is törekedett a költőiségre;

ennél a történeti hűséget többre becsülte.





- Tinódi históriás énekköltése kezdetlegessége ellenére is megihlette a későbbi magyar költőket. Verses krónikáiból a XIX. és XX. században számos elbeszélő téma került ki. Különösen nevezetes események az ő ódon feldolgozásában: Losonczy István halála, Eger vár viadala, Budai Ali basa históriája és Török Bálint fogsága.



- ➔ A magyar nyelvű világi líra különleges darabjai a szerelmes énekek, az ún. virágénekek (pl. Soproni virágének).
- ➔ Ez a műfaj a lovagi lírából nőtt ki, ugyanakkor szorosan kötődik a népköltészethez is. A virágénekekben a lovagi költészet eszköztára mellett jelen van az egyházi himnuszköltészet virágszimbolikája – innen ered a műfaj neve is – és a deákirodalom gunyoros, erotikus hangneme is. A magyar irodalomban mindössze három töredék maradt fenn, de a műfaj hatásai még a XVII. században is érezhetők.




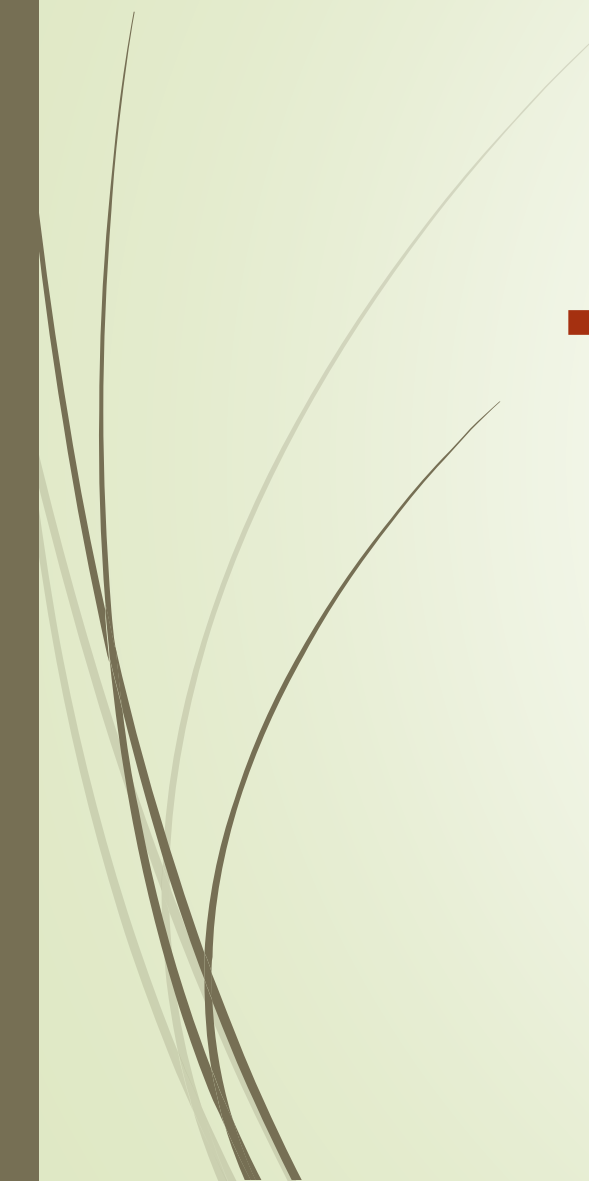
➤ A késői reneszánsz idején íródtak, a kuruc költészet versei. Két ága van ennek a műfajnak: az egyikben a győzelem és reménység hangja zeng, a másikban a vereség és a kiábrándulás fájdalma szólal meg.

- A kuruc vitézi költészet a Rákóczi-szabadságharc éveiben bontakozott ki, kezdeti kuruc lelkesedés teremtette meg a vitézek táncdalait. Ilyen a Csínom Palkó, mely a kuruc katonaelet képeinek laza sorozata.



- ▶ A szabadságharc bukásával a kuruc költészet nem szűnik meg, jellegzetes műfaja a bujdosóénekek lesznek, a száműzöttek, menekülők, földönfutók sorsát, érzelmeit bemutató, bánatos, panaszos hangvételű dalok a 17. században és a 18. század elején a magyar költészetben önálló műfajként éltek.
- ▶ A kurucság, „kurucosság”, a társadalom különböző szintjein összefonódott az ellenállás, a függetlenség, a szabadság és nem utolsósorban a magyarság, a hazafiság fogalmaival (Rákóczi-kesergők, Rákóczi-nóta)



- 
- 
- Ady Endre költészetében felelevenítette a műfajt, így lett legjellemzőbb műfajainak egyike a bujdosó-helyzetdal (Bujdosó kuruc rigmusa, 1909; Az utolsó kuruc, 1910; A menekülő lovas, 1913; Sípja régi babonának, 1914; Két kuruc beszélget, 1918).



Köszönöm a figyelmet